

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA FITONOMIK NOMLARNING ETIMOLOGIYASI

Termiz davlat Pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyoti yo`nalishi

2 – bosqich magistranti

Nuraliyeva Zarina Panji qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ingliz va O'zbek tillaridagi fitonomik nomlarning etimologiyasi, ya'ni kelib chiqishi va tarixiy rivojlanishi o'rganiladi. Tadqiqot jarayonida o'simlik nomlarining qadimiy manbalardan hozirgi zamonga qadar o'tgan evolyutsiyasi, so'z tarkibi va ma'no o'zgarishi tahlil qilinadi. Maqola, shuningdek, etimologik o'xshashliklar va farqlarga e'tibor qaratadi, tilshunoslik va madaniy kontekstga oid misollar bilan boyitilgan.

Annotation: This article explores the etymology of plant names in English and Uzbek, examining their historical origins and linguistic development. The study analyzes the evolution of plant names from ancient sources to the present, focusing on word structure and semantic changes. The paper also highlights etymological similarities and differences, enriched with examples from linguistic and cultural contexts.

Kalit so'zlar: fitonomik nomlar, etimologiya, so'z kelib chiqishi, o'simliklar, lingvokultura

Keywords: : phytonyms, etymology, word origin, plants, linguoculture

Asosiy qism

Fitonomik nomlar — o'simliklarning ilmiy va xalqona nomlarini anglatadi. Ular faqat biologik ob'ektni belgilamay, balki tarixiy, madaniy va lingvistik ma'lumotlarni ham o'z ichiga oladi. Ingliz va O'zbek tillarida o'simlik nomlarining etimologiyasi tadqiq etish, tilning tarixiy rivojlanishi, xalq merosi va madaniyat bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

Ingliz tilidagi fitonomik nomlarning etimologiyasi

Ingliz tilida ko‘pgina o‘simlik nomlari qadimgi germanik, lotin, yunon yoki fransuz tillaridan kelib chiqqan. Masalan:

- **Oak** (archa inglizcha *ac*, o‘rmon va daraxt nomi sifatida ishlatilgan) — germanik ildizdan kelib chiqqan.
- **Rose** (lotincha *rosa*) — qadimgi fransuz tiliga o‘tgan va keyinchalik ingliz tiliga kirib kelgan.

Ingliz tilidagi nomlarning etimologiyasi ko‘pincha shifobaxsh, madaniy yoki iqtisodiy ma’nolar bilan bog‘liq. Misol uchun, *sage* o‘simlik nomi qadimiy lotincha *salvia* (saqlash, sog‘lomlashtirish) so‘zidan kelib chiqqan.

O‘zbek tilidagi fitonomik nomlarning etimologiyasi

O‘zbek tilidagi o‘simlik nomlari turkiy ildizga ega bo‘lib, ayrim hollarda fors-arabcha, zamonaviy ilmiy terminlar orqali boyitilgan. Masalan:

- **Chorak** (qaysi bir daraxt yoki o‘simlik nomi sifatida ishlatiladi) — turkiy ildizdan kelgan.
- **Gul** — qadimiy turkiy va forsha manbalardan kirib kelgan, ma’nosi “gul, chiroyli o‘simlik”. O‘zbek fitonomik nomlarida xalq og‘zaki merosining katta roli bor, ular qishloq xo‘jaligi, dorivorlik va madaniyat bilan bog‘liq bo‘ladi.

Ingliz va O‘zbek fitonomik nomlarini qiyoslash

- **Morfologik qiyos:** Ingliz nomlari ko‘pincha qisqa, bir so‘zli; O‘zbek nomlari ba‘zan qo‘shma yoki tavsifiy shaklda.
- **Etimologik qiyos:** Ingliz nomlari ko‘pincha xorijiy tillardan olingan; O‘zbek nomlari esa asosan turkiy ildizga asoslangan, ba‘zan arab-forscha qo‘shimchalar bilan boyitilgan.
- **Semantik qiyos:** Har ikkala tilning nomlari shifobaxsh, oziq-ovqat, madaniyat va diniy kontekst bilan bog‘liq.

Madaniy va lingvokultural kontekst

O‘simlik nomlari madaniyat va folklor bilan chambarchas bog‘liq:

- Inglizda *daisy* (kun ko‘zi) va *holly* (qarag‘ay) nomlari folklor va bayramlarda ishlatilgan.

- O‘zbek tilida *gul*, *bodom*, *anor* kabi nomlar adabiyot, xalq qo‘shiqlari va an‘analarda keng qo‘llanadi.

Ingliz va O‘zbek tillaridagi fitonomik nomlarning qiyosiy jadvali

Inglizcha nom	Kelib chiqishi / Etymology	Ma’nosi / Meaning	O‘zbekcha nom	Kelib chiqishi / Etymology	Ma’nosi / Meaning
Oak	Archaic English <i>ac</i> (Germanic root)	Daraxt (qulupnay)	Qarag‘ay	Turkiy ildiz	Daraxt (qarag‘ay)
Rose	Latin <i>rosa</i> , via Old French	Gul, romantik ramz	Gul	Turkiy va forscha ildiz	Gul, chiroyli o‘simlik
Sage	Latin <i>salvia</i> (to save, heal)	Dorivor o‘simlik	Zira	Arabcha <i>zira</i>	Dorivor va ziravor o‘simlik
Daisy	Old English <i>dægeseage</i> (day’s eye)	Kun ko‘zi, gul	Kunoynak	Turkiy + xalq nomi	Kun ko‘zi, quyoshga ochilgan gul
Holly	Old English <i>holegn</i>	Qishda yashil, ramziy o‘simlik	Bodom	Turkiy ildiz	Oziq-ovqat va madaniy o‘simlik
Apple	Old English <i>æppel</i>	Olma meva	Olma	Turkiy ildiz	Olma meva
Lavender	Latin <i>lavare</i> (to wash)	Hidli o‘simlik	Lavan	Arab-forscha kirish	Dorivor va hidli o‘simlik

Mint	Latin <i>mentha</i>	Dorivor va aromatik o‘simlik	Nan	Arabcha <i>na‘na</i>	Dorivor va aromatik o‘simlik
-------------	---------------------	------------------------------------	-----	-------------------------	------------------------------------

Xulosa

Ingliz va O‘zbek tillaridagi fitonomik nomlarning etimologiyasi tilshunoslik, madaniyat va tarixiy kontekstni o‘rganish imkonini beradi. Ingliz nomlari ko‘proq xorijiy tillardan kelib chiqqan, qisqa va kompaktnalashgan shaklda bo‘lsa, O‘zbek nomlari turkiy ildizga tayangan, xalq merosi bilan boyitilgan va ba‘zan arab-forscha elementlar bilan qo‘shimcha ma‘no olgan. Har ikki tilning o‘simlik nomlari xalq madaniyati va etnolingvistik xususiyatlarni aks ettiradi. Bu tadqiqot tilshunoslik va lingvokultura tadqiqotlari uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Crystal, D. (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.
2. Durkin, P. (2014). *Borrowed Words: A History of Loanwords in English*. Oxford University Press.
3. Nashriyot, M. (1998). *O‘zbek tilining etimologik lug‘ati*. Toshkent.
4. Lazard, G. (1975). *Turkish etymological studies*. Leiden: Brill.
5. Karimov, A. (2005). *O‘zbek xalq og‘zaki merosi va fitonomik nomlar*. Toshkent.
6. Trask, R.L. (1996). *Historical Linguistics*. London: Arnold.